Wymagania edukacyjne z historii w klasie 5

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	**dostateczna**	**dobra**	**bardzo dobra**	**celująca**
Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje						
1. Życie pierwszych ludzi	•pochodzenie człowieka •różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia •życie człowieka pierwotnego •epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza •początki rolnictwa i udomowienie zwierząt •dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza •terminy: *pięściak*, *hodowla*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *rewolucja neolityczna*, *epoka kamienia*, *epoka brązu*, *epoka żelaza*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *koczowniczy i osiadły tryb życia*, *pięściak* – opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym – potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt – wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych	– poprawnie posługuje się terminami: *pięściak*, *hodowla*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *rewolucja neolityczna*, *epoka kamienia*, *epoka brązu*, *epoka żelaza* – przedstawia, skąd wywodzą się praludzie – opisuje życie ludzi pierwotnych – charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka	– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna – przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza	– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty	– wyjaśnia pojęcie ewolucji – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach
2. Miasta-państwa Mezopotamii	•Mezopotamia jako kolebka cywilizacji •znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji •osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Mezopotamii •powstanie pierwszych	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *cywilizacja*, *kanał nawadniający*, *kodeks* – wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii – wyjaśnia zasadę *oko za*	– poprawnie posługuje się terminami: *cywilizacja*, *Mezopotamia*, *Bliski Wschód*, *Babilonia*, *Sumerowie*, *kanał nawadniający*, *kodeks*, *pismo klinowe*, *zikkurat*, *podatki* – samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys,	– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym	– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa	– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii – wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii

	państw •zajęcia różnych grup społecznych •Kodeks Hammurabiego •terminy: *cywilizacja*, *Mezopotamia*, *Bliski Wschód*, *Babilonia*, *Sumerowie*, *kanał nawadniający*, *kodeks*, *pismo klinowe*, *zikkurat*, *podatki*	*oko, ząb za ząb*	Eufrat, Ur, Babilon – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii			
3. W Egipcie faraonów	•Egipt jako przykład starożytnej cywilizacji •Egipt darem Nilu •osiągnięcia cywilizacji egipskiej •struktura społeczna •wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej • terminy: *faraon*, *politeizm*, *piramidy*, *hieroglify*, *mumifikacja*, *sarkofag*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *piramida*, *faraon* – wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil – opisuje wygląd piramid – porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego	– poprawnie posługuje się terminami: *faraon*,*politeizm*, *piramidy*, *hieroglify*, *mumifikacja*, *sarkofag* – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – opisuje zakres władzy faraona	– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej – przedstawia strukturę społeczną Egiptu – podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan	– wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciamiw dziedzin ie budownictwa i medycyny – opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy	– opisuje etapy pochówku faraonów – charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel
4. W starożytnym Izraelu	•judaizm jako przykład religii monoteistycznej •biblijne dzieje Izraelitów •Dekalog i Tora •postaci biblijne: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon •terminy: *judaizm*, *Tora*, *Jahwe*, *Dekalog*, *Mesjasz*, *synagoga*, *Mesjasz*, *Ziemia Obiecana*, *Arka Przymierza*, *monoteizm*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *Tora*, *Żydzi*, *Dekalog* – wyjaśnia, o czym opowiada Biblia – wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów	– poprawnie posługuje się terminami: *judaizm*, *Tora*, *Jahwe*, *Dekalog*, *Mesjasz*, *synagoga*, *Mesjasz*, *Ziemia Obiecana*, *Arka Przymierza*, *monoteizm*, *plemię*, *Palestyna*, *prorok*, *Świątynia Jerozolimska* – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę –wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem	– opisuje główne etapy historii Izraelitów – charakteryzuje judaizm – porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela	– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem	– wyjaśnia terminy: *synagoga*,*rabin* – podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce

	plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska					
5. Cywilizacje Indii i Chin	•osiągnięcia cywilizacyjne Dalekiego Wschodu •system kastowy w Indiach •cywilizacja Doliny Indusu •terminy: *Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński* – wskazuje na mapie: Indie, Chiny – przy pomocy nauczyciele wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie	– poprawnie posługuje się terminami: *Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak* – wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu – wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej – wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie	– opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne	– charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej – wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, HuangHe, Jangcy	– charakteryzuje buddyzm – opowiada o filozofii Konfucjusza
6. Od hieroglifówdo alfabetu	•powstanie pisma ijego znaczenie dla rozwoju cywilizacji •pismo a prehistoria i historia •terminy: *papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe,pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *pismo obrazkowe, hieroglify,alfabet, pismo alfabetyczne* – wyjaśnia, do czego służy pismo – charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego	– poprawnie posługuje się terminami: *papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe,Fenicjanie, pismo alfabetyczne,alfabet łaciński* – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma	– wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości	– wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego – wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego	– podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny – opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)

*Tajemnice sprzed wieków– Jak odczytano pismo Egipcjan?	•wyprawa Napoleona do Egiptu •hieroglify– litery czy słowa? •postaci: Jean F. Champollion •terminy: *Kamień z Rosetty*	– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów	– wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów	– charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty – wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify	– przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona	– wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii
Rozdział 2. Starożytna Grecja						
1. Demokratyczne Ateny	•warunki naturalne Grecji •życie w greckiej polis •cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej •Perykles– najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten •terminy: *Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe,akropol, agora* •postaci historyczne: Perykles	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *demokracja, zgromadzenie ludowe* – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten	– poprawnie posługuje się terminami: *Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe,akropol, agora* – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – wyjaśnia znaczenie terminu*demokracja*i cha rakteryzuje demokrację ateńską	– wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności orazsytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles – opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach	– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną	– wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie MorzaŚródziemnego
*2. Sparta i wojny z Persami	•ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty •cechy i etapy wychowania spartańskiego •powstanie i rozwój imperium perskiego •wojny grecko-perskie •terminy: *Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *danina, sojusz* – przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego	– poprawnie posługuje się terminami: *danina, sojusz, hoplita, falanga* – przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego – wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich – wskazuje na	– charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty –posługuje się wyrażeniami:*spartańskie warunki, mówić lakonicznie* – wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Maraton, Termopile,	– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich – tłumaczy znaczenie zwrotu: *wrócić z tarczą lub na tarczy*	– porównuje ustroje Aten i Sparty – opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa

	•wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą •postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas		mapie:Spartę, Persję – wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas	Salaminę – zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.		
3.Bogowie i mity	•wierzenia starożytnych Greków •mity greckie •najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes •Homer i jego dzieła– *Iliada* i *Odyseja* • terminy: *Olimp*, *mity*, *heros*, *Partenon*, *Herakles*, *Achilles*, *Odyseusz*,*wojna trojańska*,*koń trojański* •postać historyczna: Homer	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*mity*, *heros* – przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich	– poprawnie posługuje się terminami: *Olimp*, *mity*, *heros*, *Partenon*, *Herakles*, *Achilles*, *Odyseusz*, *koń trojański* – przedstawia wierzenia starożytnych Greków – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – wyjaśnia, kim był Homer	– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – omawia różne mity greckie – przedstawia treść *Iliady* i *Odysei* – wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: *koń trojański*	– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków	– wyjaśnia nawiązujące do mitologiizwiązki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): *objęcia Morfeusza*,*stajnia Augiasza*, *syzyfowa praca*, *męki Tantala*, *nić Ariadny* – opisujearcheologiczne poszukiwania mitycznej Troi
4. Kultura starożytnej Grecji	•wspólne elementy w kulturze greckich polis •najważniejsze dokonania sztuki greckiej •narodziny teatru greckiego •znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i najwybitniejsi filozofowie •grecka matematyka i medycyna	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *amfiteatr*,*igrzyska*, *olimpiada*, *stadion* – opisuje rolę sportu w codziennym życiu – przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów	– poprawnie posługuje się terminami: *Wielkie Dionizje*, *amfiteatr*, *tragedia*, *komedia*, *filozofia*, *igrzyska*, *olimpiada*, *Olimpia*,*stadion*, *pięciobój olimpijski* – wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji – opisuje charakter antycznych igrzysk	– opisuje charakter i cele antycznego teatru – przedstawia dokonania nauki greckiej – objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli –wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles – zaznacza na osi	– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich – porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi	– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym – przybliża postać i dokonania Archimedesa – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

	•rola sportu w życiu starożytnych Greków •terminy: *Wielkie Dionizje,amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada,Olimpia,stadion, pięciobój olimpijski* •postaci historyczne:Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu		sportowych	czasudatę: 776 r. p.n.e.		
*5.Imperium Aleksandra Wielkiego	•podboje Aleksandra Wielkiego •wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) •wyprawa Aleksandra do Indii •kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego •terminy:*imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna* •postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki)	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *imperium* – uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim” – określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia	– poprawnie posługuje się terminami: *imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja* – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)	– wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e. – posługuje się terminami: *falanga macedońska, kultura hellenistyczna*	– omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej – charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego	– przedstawia siedem cudów świata – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego

*Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	•siedem cudów świata • konstrukcja latarni morskiej na Faros	– wyjaśnia, dlaczego w przeszłościludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli	– przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności	– opisuje losy latarni na Faros	– charakteryzuje siedem cudów świata	– omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiucudów świata starożytnego
Rozdział III. Starożytny Rzym						
1.Ustrój starożytnego Rzymu	•legendarne początki państwa rzymskiego •zasady ustrojowe republiki rzymskiej •społeczeństwo starożytnego Rzymu •dokonania Gajusza Juliusza Cezara •upadek republiki •powstanie cesarstwa rzymskiego •terminy: *Italia*, *monarchia*, *republika*, *senat*, *patrycjusze*, *plebejusze*, *konsulowie*,*pretorzy*, *kwestorzy*,*trybun ludowy*, *dyktator*, *cesarz* •postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus, Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *dyktator*, *cesarz* – wskazuje na mapie: Rzym – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca	– poprawnie posługuje się terminami: *Italia*,*monarchia*, *republika*, *senat*, *patrycjusze*, *plebejusze*, *konsulowie*, *pretorzy*, *kwestorzy*,*trybun ludowy*, *dyktator*, *cesarz* – przedstawia legendarne początki Rzymu – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński –omawia dokonaniaGajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.	– omawiaprzyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej	– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu*republika* przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przezsenat w ustroju współczesnej Polski
2.Imperium Rzymskie	•podboje rzymskie •Imperium Rzymskie i jego prowincje •organizacja armii rzymskiej •podział cesarstwa •upadek cesarstwa zachodniorzymskiego •terminy: *Kartagina*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *prowincja*, *legiony*, *plemiona barbarzyńskie*,*wielka wędrówka ludów* – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty	– poprawnie posługuje się terminami: *prowincja*, *legiony*, *romanizacja*, *plemiona barbarzyńskie*, *Germanie*, *Hunowie*, *wielka wędrówka ludów* – wymienia główne prowincje Imperium	– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e. – zna postać cesarza	– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy	– przedstawia postać Hannibala i wojny punickie – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera

	prowincja,limes,legiony, legioniści, Imperium Rzymskie,pax Romana,romanizacja,barbarzyńcy, Germanie, Konstantynopol, Hunowie, wielka wędrówka ludów		Rzymskiego –wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego	Konstantyna Wielkiego		
3. Życie w Wiecznym Mieście	•Rzymjako stolica imperium i Wieczne Miasto •życie codzienne i rozrywki w Rzymie •podział społeczeństwa rzymskiego •wierzenia religijne Rzymian i najważniejsze bóstwa •terminy: *bazylika, Forum Romanum,termy, amfiteatr,gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy,westalki*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*amfiteatr,gladiatorzy,niewolnicy* – przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków	– poprawnie posługuje się terminami: *bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr,gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki* –wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego	– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – wymieniagreckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu:*chleba i igrzysk!*	– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
4. Dokonania starożytnych Rzymian	•Rzymianie jako wielcy budowniczowie •kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków •prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa •najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie •terminy: *kopuła,*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks*	– poprawnie posługuje się terminami: *kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum,Panteon,kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana* – wyjaśnia powiedzenie: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu*	– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawianajwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu –omawia dokonania Wergiliuszai Horacego	– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa	– opisuje wpływprawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź

	akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon,kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana •postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy					
5. Początki chrześcijaństwa	•Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej •przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie •rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa •Edykt mediolański i zakończenie prześladowań chrześcijan w cesarstwie •terminy: *Mesjasz,chrześcijaństwo ,apostołowie, biskupi, papież, Biblia − Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański* •postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia − Stary i Nowy Testament*	– poprawnie posługuje się terminami: *Mesjasz,chrześcijaństwo , apostołowie, biskupi, papież, Biblia − Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański* – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan – omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego	– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.	– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem	– przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
*Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	•rola szlaków handlowych w starożytności •bursztyn i jego znaczenie dla	– wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska) – wyjaśnia, czym jest	– wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian	– wyjaśnia rolę szlaków handlowych	– podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku

	starożytnych Rzymian •kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku	bursztyn i do czego się go stosuje				
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
l. Bizancjum w czasach świetności	•cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego •dokonania Justyniana I Wielkiego •KonstantynopoljakoNowy Rzym •tradycja grecka w Bizancjum •osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków •upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki •terminy: *Bizancjum,Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika* •postaci historyczne: Justynian I Wielki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*ikona, freski, mozaika*	– poprawnie posługuje się terminami: *Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika* – wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwabizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego – tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem – wyjaśnia znaczenie wyrażenia *bizantyjski przepych*	– wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r. – zna postać Justyniana I Wielkiego – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego	– wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
2. Arabowie i początki islamu	•pochodzenie Arabów •działalność Mahometa i narodziny islamu •religia muzułmańska i jej zasady •dżihad i podboje Arabów •kultura i nauka arabska •terminy: *oaza, Czarny Kamień,Mekka, Medyna,islam, Allach, Koran,*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *oaza,islam, Allach, Koran, meczet* – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem	– poprawnie posługuje się terminami: *oaza, Czarny Kamień,Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet,minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie,cyfry arabskie,stal damasceńska, arabeski* – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludówpodbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę:622 r.	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków	– wyjaśnia, jak zmieniało się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – ocenia potrzebę tolerancji religijnej – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między

	meczet,minaret,mihrab, minbar,dżihad, kalifowie, cyfry arabskie,stal damasceńska, arabeski •postaci historyczne: Mahomet		mapie:Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności			chrześcijaństwem a islamem
3. Nowe państwa wEuropie	•powstanie państwa Franków •cesarstwo Karola Wielkiego •rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego •traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie •Rzesza Niemiecka •terminy: *Frankowie,dynastia, majordom, Karolingowie,układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka* •postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *dynastia, cesarstwo, możnowładca* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”	– poprawnie posługuje się terminami: *Frankowie,dynastia, majordom, Karolingowie,układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka* – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym	– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzujerozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I	– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy	– wyjaśnia skąd pochodzi polskiesłowo „król”
4. Konflikt papiestwa z cesarstwem	•wielka schizma wschodnia i jej skutki •spór o inwestyturę między cesarzem a papieżem w XI w. •Canossa jako miejsce pokuty cesarza Henryka IV	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *prawosławie, ekskomunika*	– poprawnieposługuje się terminami: *dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat* – wyjaśnia	– wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w.	– wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołemkatolickim a prawosławnym	– przedstawia okoliczności utworzeniaPaństwa Kościelnego

	•konkordat wormacki i jego postanowienia •terminy:*dogmaty*, *schizma*, *patriarcha*, *prawosławie*, *ekskomunika*, *inwestytura*, *synod*, *konkordat* •postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV		konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV	– przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.		
5. Wyprawy krzyżowe	•zajęcie Ziemi Świętej przez Turków •synod w Clermont •krucjaty •utworzenie Królestwa Jerozolimskiego •powstanie zakonów rycerskich:templariuszy, joannitówi Krzyżaków •upadek twierdzy Akka •skutki wypraw krzyżowych •terminy: *Ziemia Święta*, *synod*, *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* •postaci historyczne: papież Urban II	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* – opisuje wygląd rycerzy zakonnych	– poprawnie posługuje się terminami: *Ziemia Święta*, *synod*, *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – wskazuje na mapie:Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat – omawia skutki pierwszej krucjaty	– przedstawia zakonytemplariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – przedstawiapostać: Urbana II – zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r.	– omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy	– przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami

*Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	•zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat •wzrost znaczenia i bogactwatemplariuszy •przyczyny kasacji zakonu • polskie posiadłości templariuszy	– wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy	– przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje mit skarbu templariuszy	– przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay	– przedstawia legendę o św. Graalu	– wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza						
l. System feudalny	•podział na seniorów i wasali •społeczna drabina feudalna •podział społeczeństwaśredniowiecznego na stany •terminy: *feudalizm*, *senior*, *wasal*, *lenno*, *hołd lenny*, *stan*, *przywilej*, *suzeren*, *duchowieństwo*, *chłopi*, *szlachta*, *mieszczaństwo*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *senior*, *wasal*, *hołd lenny*, *przywilej* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna	– poprawnie posługuje się terminami:*feudalizm*, *senior*, *wasal*, *lenno*, *hołd lenny*, *stan*, *przywilej*, *suzeren*, *duchowieństwo*, *chłopi*, *szlachta*, *mieszczaństwo* – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym	– omawiaróżnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane	– wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie
2. Epoka rycerzy	•ideał rycerza i jego obowiązki • od pazia do rycerza •życie codzienne rycerzy •elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza •kultura rycerska	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*rycerz,herb*, *kopia*, *ostrogi* – opisuje uzbrojenie rycerzy	– poprawnieposługuje się terminami:*rycerz*, *kodeks honorowy*, *paź*, *giermek*, *pasowanie*, *herb*, *kopia*, *ostrogi* – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem	– opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza	– przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerzaZawiszy Czarnego z Garbowa	– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu

	•elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza •terminy: *rycerz*, *kodeks honorowy*, *paź*, *giermek*, *pasowanie*, *herb*, *kopia*, *ostrogi*		– opisuje uzbrojenie rycerskie			
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	• rola turniejów rycerskich • przebieg turniejów •konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju • obyczajowość turniejowa	– przy pomocy nauczycielaomawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów	– wyjaśnia, dlaczego rycerzebyli skłonni uczestniczyć w turniejach	– opisuje przebieg turniejów rycerskich	– wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywujetradycję rycerską; podaje przykładtakiego bractwa
3.Średniowieczne miasto i wieś	•powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich •lokacje miast i wsi •samorząd miejski i jego organy •społeczeństwo miejskie •organa samorządu wiejskiego •wygląd średniowiecznego miasta •zajęcia ludności wiejskiej •terminy: *gród*,*osada targowa*, *lokacja*,*zasadźca*,*kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *wójt*, *burmistrz*, *rada miejska*, *ława miejska*, *ratusz*, *cech*, *sołtys*, *ława wiejska*, *trójpolówka*, *pług*, *radło*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *ratusz*, *pług*, *radło*, *brona* – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– poprawnie posługuje się terminami: *gród*, *osada targowa*, *lokacja*,*zasadźca*,*kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *wójt*, *burmistrz*, *rada miejska*, *ława miejska*, *ratusz*, *cech*, *sołtys*, *ława wiejska*, *trójpolówka*, *pług*, *radło*, *brona* – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej	– wyjaśnia, na czym polegały lokacjemiast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka	– opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości	– przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie

	brona					
4. Kościół w średniowieczu	•duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki •religijność doby średniowiecza •średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie • życie w średniowiecznym klasztorze •średniowieczne szkolnictwo • terminy: *zakon*, *klasztor*, *opat*, *reguła zakonna*, *benedyktyni*, *cystersi*, *skryptoria*, *kopiści*, *franciszkanie*, *dominikanie*, *asceza*, *benedyktyńska praca*, *uniwersytet* •postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *zakon*, *klasztor*, *uniwersytet* – przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści	– poprawnieposługuje się terminami: *zakon*, *klasztor*, *opat*, *reguła zakonna*, *benedyktyni*, *cystersi*, *skryptoria*, *kopiści*, *franciszkanie*, *dominikanie*, *asceza*, *benedyktyńska praca*, *uniwersytet* – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym	– przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia określenie *benedyktyńska praca* – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu	– porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz	– znajduje i przedstawiainformacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia
5. Sztuka średniowiecza	•rola sztuki w średniowieczu •znaczenie *biblii pauperum* •styl romański i jego cechy •styl gotycki i jego charakterystyczne elementy •rzeźba i malarstwo średniowieczne	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami*:* *katedra*,*witraże*, *miniatura* – przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – wymienia różne dziedziny sztuki	– poprawnie posługuje się terminami: *biblia pauperum*, *katedra*,*styl romański*, *styl gotycki*,*portal*, *sklepienie*, *witraże*,*łuki oporowe*, *apsyda*, *rozeta*, *przypory*,*miniatura*, *inicjał* – wyjaśnia, czym była	– charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego	– porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego	– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju

	•pismo i miniatury w rękopisach •zabytki średniowieczne w Polsce •terminy: *biblia pauperum,styl romański, styl gotycki,katedra,portal, sklepienie, witraże,łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory,miniatura, inicjał*	średniowiecznej	i jakie zadania spełniała *biblia pauperum*			
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów						
1.Zanim powstała Polska	• najstarsze osadnictwo na ziemiach polskichw świetle wykopalisk archeologicznych •gród w Biskupinie •Słowianie w Europie i ich kultura •wierzenia dawnych Słowian •pierwsze państwa słowiańskie •plemiona słowiańskie na ziemiach polskich •terminy: *kurhan, kamienne kręgi, Biskupin,wielka wędrówka ludów,Słowianie,Swaróg , Perun, Świętowit, plemię,Państwo Wielkomorawskie,Wiślanie, Polanie* •postaci historyczne:	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *wielka wędrówka ludów, plemię* – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie	– poprawnie posługuje się terminami: *kurhan, kamienne kręgi, Biskupin,wielka wędrówka ludów,Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię,Państwo Wielkomorawskie,Wiślanie, Polanie* – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiachpolskich	– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, któreprzyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te,które przyjęły je w obrządku greckim – wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody	– podajeprzykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański	– wymienia pozostałości bytowania ludówprzedsłowiańskich na ziemiach polskich – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim

	święty Cyryl i święty Metody					
2. Mieszko I i początki Polski	•rozwój państwaPolan •dynastia Piastów •panowanie Mieszka I •małżeństwo Mieszka z Dobrawą • chrzest Polski i jego skutki •konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią • terminy: *książę, dynastia,Piastowie, biskupstwo,dyplomacja, poganin,Dagome iudex* •postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*książę, dynastia* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”	– poprawnie posługuje się terminami: *książę, dynastia,Piastowie,biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex* – wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – opisuje zasługi Mieszka I iDobrawy – zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r. – wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I	– przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami	– uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski	– omawia dokument *Dagome iudex* i jego wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich
3. Polska Bolesława Chrobrego	• misja biskupa Wojciecha i jej skutki • zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje •powstanie niezależnej organizacji na ziemiach polskich • stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami • koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie •terminy: *relikwie, zjazd gnieźnieński,arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce,*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*arcybiskupstwo, koronacja* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego	– poprawnie posługuje się terminami: *relikwie,zjazd gnieźnieński,arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie,koronacja* – opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów – wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite	– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie – opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami	– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim – opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jakoprzykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski	– wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego

	Grody Czerwieńskie, koronacja •postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III		–omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III – zaznacza na osi czasu daty: 1000 r.,1025 r.			
4.Kryzys i odbudowa państwa polskiego	•kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego •panowanie Mieszka II •reformy Kazimierza Odnowiciela •Kraków stolicą państwa •polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego •koronacja Bolesława Śmiałego •konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki •terminy: *insygnia królewskie* •postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem:*insygnia królewskie* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”	– poprawnie posługuje się terminem: *insygnia królewskie* – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – omawia działalność: MieszkaII, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.	– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego	– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem	– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego – ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	•rządy Władysława Hermana i Sieciecha •podział władzy między synów Władysława Hermana •bratobójcza wojna między Bolesławem i Zbigniewem •najazd niemiecki na	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *senior i juniorzy, zasada senioratu*	– poprawnie posługuje się terminami: *palatyn (wojewoda),testament, zasada senioratu, senior i juniorzy* – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego	– opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie – przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem – opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa – przedstawia sukcesy	– ocenia postawę Bolesława wobec brata – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron	– przedstawia postać Galla Anonima – wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza – ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu

	ziemie polskie i obrona Głogowa •podbój Pomorza przez Bolesława Krzywoustego •testamentKrzywousteg o i jego założenia •terminy: *palatyn (wojewoda),testament, zasada senioratu, senior ijuniorzy* •postaci historyczne: Władysław Herman, Sieciech, Zbigniew, Bolesław Krzywousty		– opisujepostaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.	Krzywoustego w walkach z Pomorzanami – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego		
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	•grody i ich funkcje •życie w grodzie i na podgrodziu •sposoby uprawy roli na ziemiach polskich •podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów •zakres władzy panującego •powinności poddanych wobec władcy •powstanie rycerstwa w Polsce •terminy: *metoda żarowa,gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca*	– posługuje się terminami: *gród, podgrodzie, danina, posługi* – przedstawia wygląd i budowęśredniowieczneg o grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania	– poprawnie posługuje się terminami: *gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna* – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów	– przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności ludności względem władcy	– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza	– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych

* Tajemnicesprzed wieków– Ktospisywał dzieje Polski?	•źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego •obiektywizm i prawda historyczna	– wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych	– przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia przyczyny powstaniakronik	– określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku						
l. Rozbicie dzielnicowe	•walki wewnętrzne między książętami piastowskimi o prymat w Polsce •utrwalenie rozbicia dzielnicowego •osłabienie Polski na arenie międzynarodowej •sprowadzenie Krzyżaków do Polski •najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą •przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego •terminy: *rozbiciedzielnicowe,dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka* •postaci historyczne: Władysław Wygnaniec, Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi	– poprawnie posługuje się terminami:rozbicie *dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka* – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – omawiapostaci: Władysława Wygnańca, LeszkaBiałego, Konrada Mazowieckiego,Henryka Pobożnego – zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.	– opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawiaskutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich	– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu	– charakteryzuje sposób walki Mongołów – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego

2. Zjednoczenie Polski	•koronacja i śmierć Przemysła II •panowanie Wacława II •rola arcybiskupów gnieźnieńskich i jednolitej organizacji kościelnejw zjednoczeni u dzielnic polskich •przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja •rządy Władysława Łokietka •konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami •terminy: *starosta,Szczerbiec* •postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*starosta,Szczerbiec*	– poprawnie posługuje się terminami:*starosta,Szczerbiec* – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – omawiapostaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka – zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.	– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami	– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki	– przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	• polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego • pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu •przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego •reformy Kazimierza Wielkiego • umocnienie granic polskiego państwa • utworzenie Akademii Krakowskiej i skutki tej decyzji • zjazd monarchów w Krakowie	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:*uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska* – przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki:*zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*	– poprawnie posługuje się terminami: *uniwersytet,Orle Gniazda,Akademia Krakowska* – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę – zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r.,1364 r.	– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa	– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa – tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzynka	– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznegozawarteg o przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego

	•uczta u Wierzynka •terminy: *uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska* •postać historyczna: Kazimierz Wielki					
4. Unia polsko-litewska	•koniec dynastii Piastów na polskim tronie •rządy Andegawenóww Polsce •unia polsko-litewska w Krewie •wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem •I pokój w Toruniu •unia w Horodle •terminy: *Andegawenowie,unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie* •postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książęWitold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *unia personalna* – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	– poprawnie posługuje się terminami: *Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie* – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodło, Grunwald, Toruń – opisujepostaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księciaWitolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena – zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.	– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wymienia postanowienia unii w Krewie – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle	– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński	– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj
* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	•okoliczności powstania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* •Jan Matejko jako malarz dziejów Polski •obrazy jako źródło	– przedstawia, kim był Jan Matejko	–wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu	– wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła	– wymienia cele namalowania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu *Bitwa pod*	– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne

	wiedzy historycznej •znaczenie *Bitwy pod Grunwaldem*				*Grunwaldem*	– omawia inne dzieło Jana Matejki
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	•okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej •bitwa pod Warną •panowanie Kazimierza Jagiellończyka •wojna trzynastoletnia •II pokój toruński i jego postanowienia •panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech •terminy: *Związek Pruski,wojna trzynastoletnia,Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd* •postaci historyczne: Władysław III Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *wojska zaciężne, żołd* – przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza	– poprawnie posługuje się terminami: *Związek Pruski,wojna trzynastoletnia,Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd* – wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowieXV w. – omawia dokonania: WładysławaIII Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r.	– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego	– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki	– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo
6. Monarchia stanowa w Polsce	•monarchia patrymonialna i stanowa •wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej •przekształcenie się rycerstwa w szlachtę •przywileje szlacheckie i ich konsekwencje dla władzy królewskiej •ukształtowanie się	–przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *szlachta, sejm walny, izba poselska, senat*	–poprawnie posługuje się terminami: *monarchia patrymonialna,monarchia stanowa, przywileje,szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny,izba poselska, senat* – przedstawia sejm walny oraz jego skład – zaznacza na osi czasu	– wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia znaczenie konstytucji *Nihil novi*	– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izbsejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu	– ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niosło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę

	sejmu walnego •konstytucja *Nihil novi* i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej •terminy: *monarchia patrymonialna*, *monarchia stanowa*, *przywileje*,*szlachta*, *pańszczyzna*, *konstytucja sejmowa*,*sejm walny*, *izba poselska*, *senat*		daty: 1374 r.,1505 r.			